

BUIELGUES

Llogaret de dues cases prop de Sant Feliu de Verí (Alta Ribagorça). La principal font de riquesa és actualment la ramaderia bovina.

PRON. POP.: *buiélgas* (Coromines, Les Paüls, XIX, 113.2) (Terrado, Bisaurri, 1991).

DOC. ANT. Una tal *Maria Boylegas* és anomenada en el cens dels focs de Ribagorça de l'any 1381 (cf. Camarena, *Focs*, 39.5) com un dels veïns de Verí (Bery en el cens) que posseïxen béns estimats en dos mil sous barcelonesos.

ETIM. Probablement d'un llatí *BOVĪLĪCAS 'estables per al bestiar boví'.

La formació sobre *bos*, *bovis* és paral·lela a la de *Subilicas*, *Subiligas* 'solls', 'corts de porcs', que apareix en antics documents ribagorçans: a. 846: *Subilicas* (Abadal, *Pall. i Ribag.*, 29); *Subiligas* (Abadal, *Pall. i Ribag.*); a. 1068: *Subiligas* (cf. Puig i Ferrer, *Cart. Lavaix*, 30.14).

Una evolució *BOVĪLĪCAS > *bovélegas > *boélgas > *boiélgas > *buiélgas* està ben justificada. En primer lloc és acceptable la quantitat breu de la vocal tònica: són conegudes les alternances *-ilis/-ilis*, *-icula/-icula*. Altrament tenim al costat de SŪILE, el neutre suĪĪA, d'on ha de venir *Sovelles* (pron. *subéjās*, a *Les Llosses*, Ripollès; Coromines, *exc. FB* i 188). La sonorització de -c- és fenomen normal i també la caiguda de la consonant labial intervocàlica (cf. BOVINU > *Boí*; BOVINARIA > *buinera*). El pas de *boélgas a *boiélgas* és ben comprensible en la fonètica ribagorçana i catalano-aragonesa, on és corrent la introducció d'un element epentètic que destrueix el hiatus entre dues vocals: *veyer*, *fayena*. El canvi de *o* en *u* s'explica per la influència de la palatal contigüa, com en *Boil* > *Buil*, *Soils* > *Suils*. La forma antiga *Boylegas* ha de ser una errada per *Boyelgas* (cf. també art. *Boella*).

No seria normal que la *e* postònica s'hagués mantingut i d'altra banda, com explicariem la creació de la seqüència *ie?*; una metàtesi de *l* i *e* seria impensable. Una evolució *-il-* > *-iel-* no xocaria pas en territori gascó, del qual no som ja gaire lluny, però disposant d'una explicació adequada dintre de la fonètica ribagorçana no sembla bo anar-ne a buscar una altra fora.

En les cèdules de l'*Onomasticon* Coromines va indicar la possibilitat de partir de l'ètimon BOVĪLĪCA, i no obstant en el DECH es va mostrar partidari d'explicar *Buielgues* per una creació local a partir del model *porcilga* sense admetre com establerta l'etimologia basada en *BOVĪLĪCA: «Hay una aldea *Buyelgas* cerca de Venasque, y aunque no se explique bien la *e* en la fonética local, podría suponerse sea un *BOVĪLĪCA, pero el aislamiento de este nombre (aun dando por segura esta discutible etimología) hace más bien creer en una creación local según el modelo de *porcilga*» (DECH IV, 677a18). En realitat no es tracta d'un cas completament aïllat, per tal com *Subilicas*, *Subiligas* es troba documentat a la Ribagorça des d'època ben antiga. O hauríem de suposar que també aquest es basa en el model de *porcilga*? En suport de l'ètimon *PORCI-

cula podríem adduir un mot tan important com el rossellonès i llenguadocià *porcigola*, que ha de procedir de *porcigola* amb el trasllat d'accent forçós en els esdrúixols d'aqueixes modalitats (cf. DECat VI, 704a31-b15) i que suposa inequívocament una terminació -CULA.

No obstant, per què no acceptar que hagin estat possibles construccions com STABULA *BOVĪLĪCA?, com apunta Coromines amb moltes reserves i gairebé rebutjant la seva pròpia idea: «A lo sumo podría suponerse que se dijera *STABULA PORCĪLĪCA 'establo semejante a un PORCILE o de la índole del PORCILE', pero aun esto es forzado y no se ve la necesidad de esta formación» (DECH IV, 677a14). No és versemblant que tinguem en tots aquests casos derivats amb el sufix *-ica*. Pensem que aquest sufix no és solament llatí. És potser encara més freqüent en cèltic² i no haurà estat aliè al sorotàptic.³ Els teònims, els antropònims i els topònims de l'antiguitat hispànica⁴ ens demostren la gran vitalitat d'aquest element. L'antic *Subiligas*, el cast. actual *pocilga*, l'existència del sufix *-ica* en llatí i en les llengües indoeuropees pre-romanes, tot això dóna suport considerable a l'explicació basada en l'ètimon *BOVĪLĪCAS. X T. [No hi ha, doncs, vera contradicció entre les dues tesis, com ja dic: difícil en el sentit de més complicat: confluència i suma de BOVILE amb -ICULA (CORTICULA) i els altres derivats en -ICULA. Sobre els noms derivats en -ĪLE, -ĪLE i -ĪLĪCA, V. també el que dic als articles *Cambrils*, *Cabrils* i *Bóixols*, *Boella* i *BOV.* J. C.]

¹ Podria ser que no hagués estat *porcilga* l'element inductor de *Buielgues* i *Subiligas*. Podríem estar enfront dels pocs paral·lels del cast. *pocilga*, suposant que aquest vingués de *PORCĪLĪCA, possibilitat que Coromines, en el DECH, s. v. *Puerco*, veia molt remota: «que éste sea *PORCĪLĪCA, derivado de PORCĪLE 'pocilga', es difícil por razones morfológicas y fonéticas; más probable es que se trate de un *PORCICULA resultante de un cruce de PORCĪLE con su sinónimo CORTICĪLA, voz que conservaba su vocal postónica por el gran empleo que de ella hacían los notarios en su bajo latín; *porcigla* se cambió por trasposición en *porcilga*» (DECH IV, 676a3). — ² Cf. J. Coromines, «Du nouveau sur la toponymie occitane», p. 222: «Et vu que ces adjectifs en *-ikos*, *-ika*, sont encore plus vivants en gaulois qu'en latin (rappelons par exemple les *Ματρεβο Νεμανουσαβο* qui fournissaient l'eau de Nemausus = Nîmes». — ³ Pensem en el IANOEL-ICA-FAE de l'inscripció d'Eirás, estudiada per Coromines en «Acerca de algunas inscripciones del noroeste» (*Actas I Col. Leng. y Cult. Prerr. Pen. Ib.*, pp. 363-385). Vegeu també «Els ploms sorotàptics d'Arles», en *Entre dos llenguatges* II, pp. 184 i 201. — ⁴ Vegeu el que diu U. Schmoll, *Die Sprachen*, pp. 52-53: «Die Vorliebe für dieses Suffix teilt das indg. Hispanisch mit den verwandten Sprachen. Die keltib. Münzen und Inschriften erweisen es als recht lebendig... Auch im Gebiet der kantabrisch-ve-tonischen Gentilitates ist *-iko-* das weitaus häufigste Suffix... Ebenso wenig fehlt das Suffix in Galläkien und Lusitanien».